

Jezikoslovna analiza nestandardne slovenščine (J6—6842)

**Smernice za označevanje nestandardne rabe vejice
v uporabniških spletnih vsebinah**

Verzija: v1.0

Avtorji: Damjan Popič

Zadnjič posodobljeno: 25.08.2016

Katja Zupan

Darja Fišer

1 Uvod

V nadaljevanju so predstavljene smernice za označevanje, ki bodo v pomoč anotatorjem pri označevanju (in s tem opisovanju) nestandardne rabe vejic v tvitih. Kategorizacija se v veliki meri opira na slovenski jezikovni standard, vendar pa tovrstna kategorizacija ni dovolj povedna na vseh mestih, da bi jo lahko prenesli v celoti; razlog za to je predvsem v tem, da jezikovni standard narekuje predvsem to, kje vejice so oz. morajo biti, v precej manjši meri pa poskuša predvideti, kje so vejice realno najpogosteje odveč. V ta namen smo razvili naslednjo kategorizacijo, ki je sestavljena iz več delov, in sicer splošn(ejš)ih, tudi tehničnih napolit ter smernic, vezanih na specifične kategorije, kjer je to potrebno. Smernice za označevanje niso dokončno besedilo, vse dokler označevanje ni zaključeno. Ves čas se namreč pojavljajo primeri, pri katerih so potrebne odločitve, te pa v smernicah tudi sproti beležijo.

2 Tehnična napotila

Vse primere vejic označujemo na **besedi oz. enoti pred manjkajočo/odvečno vejico (pri napačnem znaku označimo neposredno akutno mesto)**. Slika 1 prikazuje dva primera pravilne in primer napačne oznake manjkajoče vejice pri vzročnem odvisniku (napačna je oznaka uporabnika damjan_popic (tudi zaradi oznake za odvečno vejico (+))):

User: damjan_popic

8 @tretjeoko zakaj eu no more\ ? A zato **+SPodVzrD** ker ne bo not grkov\ ? saj tud ni norvežanov\ , švice\ , pa so evropal . v evru ni britancev\ , švedov in drugih

User: katja

8 @tretjeoko zakaj eu no more\ ? A **-SPodVzrD** zato ker ne bo not grkov\ ? saj tud ni norvežanov\ , švice\ , pa so evropal . v evru ni britancev\ , švedov in drugih

User: polona_logar

8 @tretjeoko zakaj eu no more\ ? A **-SPodVzrD** zato ker ne bo not grkov\ ? saj tud ni norvežanov\ , švice\ , pa so evropal . v evru ni britancev\ , švedov in drugih

Slika 1: Primer označene manjkajoče vejice.

3 Splošna (vsebinska) napotila

3.1 Levo- in desnosmerna vejica

Poimenovanje izhaja iz tipologije Toneta Korošca (2003), ki predlaga drugačna poimenovanja, kot jih uvaja jezikovni standard. Sam jih predlaga predvsem zaradi lažjega poučevanja in preprostejše terminologije, mi pa bomo to tipologijo uporabili zato, da lahko normative zadrege, povezane z rabo vejice, čim natančneje opišemo. Korošec (2003: 252) tako pravi, da

/p/oimenovanji zmoreta odpraviti take nejasnosti v opisih pravil, kot so »če vejico zahteva vrinjeni ali vmesni stavek«, »vejica na obeh straneh« itd., itd., zlasti pa razpoznati vejico pred (tem in tem veznikom ali celo pred končno množico besed), prostorsko gledano je namreč vejica pred lahko bodisi desnosmerna bodisi levosmerna.

Desnosmerna vejica je (Korošec 2003: 252):

- (a) pred vsemi prirednimi in podrednimi vezniki, razen po tradicionalnih (v SP 2001 in drugje nespornih) pravilih pred vezniki prvih dveh vrst priredja in polovico stopnjevalnega (stavčnega ali nestavčnega) priredja, se pravi, vezalnoprirednimi *in, pa, ter*, ločnimi *ali, oziroma*, pred neprvimi dvodelnimi ločnoprirednimi *ali – ali, bodisi – bodisi*, pred neprvimi stopnjevalnoprirednimi *ne – ne, niti – niti, tako – kakor*;
- (b) pred vsemi podrednimi vezniki, oziralnimi zaimki in prislovi, ki uvajajo stavčne prilastke in odvisnike;
- (c) pred vsemi besedami, s katerimi se začenjajo polstavčni prilastki, polstavki, pristavki, vrinjeni stavki in dostavki;
- (č) pred vsemi besedami, s katerimi se začenjajo deli brezvezij, vključno z naštevalnimi enotami;
- (d) pred veznikom *in* v tipu »votlina«¹ (*Votlina je bila suha, in ker je ne doseže nobena sapa, tudi topla.*)

Levosmerna vejica je:

- (a) za zadnjo besedo stavčnih prilastkov, polstavčnih prilastkov, odvisnikov in delov priredij ter dostavki, torej tudi »pred« vezniki, ki so izjeme v (a), praktično torej »pred« nekončno množico besed, vse pod pogojem, da se na teh mestih besedilo ne končuje;
- (b) za zadnjo besedo vrinjenega stavka.

3.2 Prioritetiziranje oznak

Če lahko pri neki vmesni strukturi vejico upravičeno opišemo na dva različna načina, vedno izberemo tistega, ki je vsebinsko relevantnejši. Pri običajni stavi bo to desnosmerna vejica, kakor prikazuje naslednji primer.

Prišel je domov, ker ga je zeblo, a je vedel, da doma v resnici ni več.

V danem primeru je problematična druga, z rdečo pisana vejica, saj bi lahko pri tovrstnih primerih rekli a) da gre za levosmerno vejico, ki zaključuje odvisnik, in b) da gre za desnosmerno vejico, ki uvaja protivno priredje. **Ker nam bodo tovrstne vejice povedale več, v takih primerih vedno označujemo vsebinsko, ne tehnicistično, zato bomo zgornji primer denimo označili kot primer desnosmerne vejice, ki uvaja protivno priredje.**

4 Napotila za specifične kategorije

4.1 Kategorije odvisnikov

Če se pri izbiri odvisnika ne moremo odločiti glede na pomensko podstavo stavka, izberemo formalistični kriterij, in sicer glede na rabljeni veznik in glede na razdelitev podrednih veznikov v SP 2001. To ni nujno najboljši kriterij, je pa definitivno najbolj objektiviziran.

4.2 Polstavki

Kot polstavke štejemo zgolj deležniške, deležijske, nedoločniške in namenilniške. Pridevniški in samostalniški, ki jih je v svoji viziji napravil Toporišič, naj se preselijo bodisi med pristavke (ali katere druge -stavke) ali deležniške polstavke, odvisno od primera.

¹ Tip »votlina« je v slovenski pravopisni tradiciji znamenit zato, ker se ravno ta primer pojavlja v vseh slovenskih pravopisih 2. polovice 20. stoletja, pogosto z drugače normirano stavo vejic. Pojavlja se celo v Slovenski slovnici (Toporišič 2004), kjer pa je normiran drugače kot v pravopisni tradiciji (najbrž je to posledica napake).

4.3 Stavčni člen

Kategorija pokriva t. i. stavčnočlenske vejice, tj. vejice, ki nepooblaščno ločujejo stavčne člene, npr. uvajalne prislovne, navadno predložne zveze in klasične ločitve osebka in povedka. Vse strukture, kjer pisec nekaj razume kot stavek, uporabi pa stavčni člen, se namreč ne umeščajo v stavčno dihotomijo priredja oz. podredja. Npr. *Če bo lepo vreme, gremo na izlet.* : *Ob lepem vremenu(, x) gremo na izlet.*
→ pogojni odvisnik : prislovno določilo.

4.4 Besedna zveza

Kategorija za besedne zveze (ki niso stavčni člen), ko ne gre za razmerje med stavki, temveč med elementi besedne zveze (npr. sestavljeni vezniki tipa *potem ko, kljub temu da*), torej hierarhično stopnjo nižje razmerje od stavčnih členov. Pri tem je treba paziti na to, da večbesedni vezniki in njih nepravilna vejica ne sodijo avtomatizirano v to kategorijo. Če oseba napravi formalistično napako (npr. *Potem, ko je ...*), je to besednozvezna napaka, če pa npr. sredi povedi zameša posledično sklepalsko

s(, tako da) z načinovnostjo (tako, da) ali obratno, pa to šteje kot strukturna napaka in se tako tudi označi.

4.5 Pri-/pa-/do- ter izpostavek

Kategorija pokriva vse »neprave« stavke, ne glede na njihovo motiviranost. Na začetku smo imeli še kategorijo Apozicija, ki naj bi zajemala »vrinjene« strukture, vendar pa vrinjenost zelo težko opredeljujemo, zato imamo zgolj strukturno kategorijo, ki pokriva vse tovrstne konstrukcije, ne pa tudi »vrinjenih« odvisnikov → ti se označijo kot relevantni odvisniki.

5 Reference

Korošec, Tomo, 2003: K pravilom za skladijsko vejico v Slovenskem pravopisu 2001. Slavistična revija 51/2. 247–266.

Toporišič, Jože, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.